

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN NOICA”

Ediția a IX-a

Creație și frumos în rostirea filosofică românească

(Arad, 26–27 mai 2017)

VICTOR EMANUEL GICA

În anul 2017 se împlinesc treizeci de ani de la petrecerea din această lume a lui Constantin Noica. Treizeci de ani, consideră cercetătorii societăților omenești, este intervalul de timp necesar reînnoirii societății, intervalul de timp în care o generație îi predă următoarei ceea ce a moștenit de la generația anterioară, o dată cu sporul care i se datorează, adică propria ei contribuție materială și spirituală, mai mare sau mai mică, după puteri.

Pentru filosofia românească, una dintre comorile cele mai de preț este filosofia lui Constantin Noica. În orice tezaur filosofic de pe fața pământului, filosofia lui Constantin Noica ar putea sta la loc de cinste, nimic n-ar putea-o face de rușine. E o comoară care nu trebuie îngropată și uitată veacuri la rând, ci trecută mai departe, celor care mai pot și mai vor să se bucure de ea la lumina zilei. Știm că acela care a făurit-o și-a dorit cu putere acest lucru, deși a fost obligat să cizeleze în condiții dintre cele mai grele, fiind despărțit cu forța de prietenii cu care a împărtășit în tinerețe aceleași idealuri, urmărit, torturat, închis, rămas în viață printr-o întâmplare norocoasă.

În civilizația românească, comorile îngropate sunt mai multe decât cele rămase la lumina zilei. Au fost ascunse chiar de cei care le-au creat și le aveau, nu fiindcă bieții oameni sufereau de o înclinație ciudată, bolnăvicioasă, de a ascunde comori, ci pentru a le pune la adăpost de enorma lăcomie a năvălitorilor. Veniți din toate vânturile, cu toate mijloacele de transport inventate, n-au plecat niciodată cu mâinile goale, învinuindu-i pe cei pe care i-au prădat că n-au avut destul să le dea. Un neam așa de sărac a îmbogățit pe toată lumea.

În sărăcia lor aparentă, strămoșii noștri au izbutit totuși să-și salveze sufletele și viețile, și să salveze și unele din comorile lor. Nu toate viețile au fost salvate, nici toate comorile, desigur. Ceea ce a încăput pe mâna năvălitorilor, fiind

nimicit, acaparat, dus în robie, uzat, abuzat și apoi disprețuit, a fost pierdut. Multe au rămas neștiute, spunându-ne, sfios și tăcut, povestea lor și a făuritorilor lor atunci când cineva a dat peste ele și le-a dezgropat din pământul uitării.

Căutătorii de comori au dovedit adesea, la rândul lor, prea puțină dragoste pentru ceea ce li s-a dezvăluit, din întâmplare sau după îndelungi căutări. Aceasta fiindcă n-au înțeles că ceea ce au găsit nu era un câștig, ci o moștenire. Față de câștig n-avem nici o obligație, dar față de moștenirea părintească avem o sfântă obligație.

Spre deosebire de comorile neștiute, opera filosofică a lui Constantin Noica se găsește încă la lumina zilei. Ne mai putem bucura deci de ea, iar Simpozionul Național Constantin Noica este tocmai un asemenea prilej de bucurie comună al celor tuturor celor interesați de filosofie de pe cuprinsul României, nu doar al specialiștilor. Comunicările și discuțiile purtate la acest eveniment anual organizat de Institutul de Filosofie și Psihologie Constantin Rădulescu-Motru, împreună cu alte instituții din țară, în cele nouă ediții ale lui care s-au desfășurat până acum, ca și cele opt volume reunind contribuțiile participanților la eveniment apărute (al nouălea fiind în curs de pregătire), sunt roadele contactului cu filosofia lui Constantin Noica. Generațiile viitoare vor judeca modul în care am știut să ne bucurăm de această comoară.

Anul acesta, Simpozionul Național Constantin Noica, având ca temă „Creație și frumos în rostirea filosofică românească”, a avut loc la Arad, în 26 și 27 mai, cu susținerea Consiliului Județean Arad și a Centrului Cultural Județean Arad. Aradul a găzduit pentru a doua oară, cu generozitate și viu interes reuniunea. Ediția a doua a Simpozionului, cu tema „Bucuriile simple” a avut loc, în urmă cu șapte ani, tot la Arad.

Atmosfera ediției de anul acesta a Simpozionului fost însuflețită de apropierea Centenarului Unirii, Aradul jucând un rol de frunte cu un secol în urmă, atunci când românii de pe ambele versante ale Carpaților s-au strâns laolaltă, pentru totdeauna, în aceleași granițe.

În deschiderea lucrărilor Simpozionului, referindu-se la Marea Unire, acad. Alexandru Surdu a pornit chiar de la contextul centenarului Marii Uniri: „Cum spunea și Constantin Noica în cartea aceasta despre care o să vorbim astăzi, există părți nevăzute, nu numai ale cuvintelor ci și ale evenimentelor. Și, în afară de eroii care au căzut și cărora trebuie să le aducem cinstirea cuvenită la monumentele care au fost ridicate în amintirea lor, trebuie să-i cinstim și pe eroii culturii române, care câteva secole de-a rândul au luptat pentru această unire, pentru conștiința unirii naționale a românilor. Constantin Noica este unul dintre acești eroi. Prin toată activitatea sa, nu a făcut altceva decât să înalțe un monument culturii române, culturii românilor de pretutindeni, el însuși fiind un monument, căruia îi și aducem astăzi cinstirea cuvenită”.

Alexandru Surdu și-a exprimat în continuare convingerea că, între cele mai frumoase realizări ale acestui erou al culturii române, se numără chipul în care a arătat în ce măsură limba română – în ciuda faptului că la noi filosofia propriu-zisă a început să se practice pe la 1850-1860 – este capabilă să exprime adevăruri

filosofice. Dacă Noica se numea pe sine și pe filosofi, semădăi, adică dăători de seamă, el folosea acest cuvânt fiindcă limba în general, deci și limba noastră, este dăătoare de seamă asupra trecutului îndepărtat. Fiecare cuvânt are partea lui ascunsă. În limbă avem la dispoziție nu numai o unealtă de comunicare, ci și o comoară nemaipomenită. Dacă avem iscusința s-o cercetăm, dacă avem iscusința de a o înțelege, mergând mai departe de nevoile imediate de transmitere și receptare de mesaje, suntem filosofi.

IPS Timotei Seviciu, Arhiepiscopul Aradului, a luat cuvântul în continuare, salutând participanții la Simpozion în numele Arhiepiscopiei Aradului. Înalt prea Sfinția Sa a ținut să fie „ecoul” cuvintelor rostite în deschidere de către acad. Alexandru Surdu, cu atât mai mult cu cât Simpozionul se desfășoară în preajma comemorării eroilor neamului. Tema ediției a IX-a a Simpozionului, inspirată din lucrarea *Creație și frumos în rostirea românească* a lui C. Noica i-a prilejuit IPS Timotei amintirea unei conferințe ținută de filosoful român ca invitat al unui Consiliu sinodal ce s-a desfășurat la Păltiniș, loc semnificativ pentru vechimea Mitropoliei Ardealului.

Au mai luat cuvântul în deschiderea lucrărilor dr. Iustin Cionca, președintele Consiliului Județean Arad și dr. Doru Sinaci.

Prima zi parte a lucrărilor Simpozionului a început apoi. S-au susținut următoarele comunicări: Acad. Alexandru Surdu, *Evocare Constantin Noica*; Prof. univ. dr Florea Lucaci, *Firea gândurilor întruchipate în cuvintele creației*; Prof. univ. dr Gheorghe Clitan, *Cum e cu puțință rostirea filosofică la Constantin Noica*; Prof. univ. dr Ioan Biriș, *Configurații logice ale creației culturale în viziunea lui Constantin Noica*; Prof. univ. dr Nicolae Georgescu, *Sextil Pușcariu interpretat de Constantin Noica*; Prof. univ. dr Ion Dur, *Împărțirea cu Goethe*; Prof. dr Ion Filipciuc, *Structură pentadică în Ciuleandra lui Liviu Rebreanu*.

După întreruperea de la mijlocul zilei, lucrările au fost reluate de discuții prelungite asupra ideilor formulate în cursul dimineții. Apoi au fost prezentate comunicările: CS I dr Claudiu Baci, *Creație și timp la Constantin Noica*; CS I dr Dragoș Popescu, *Noica și marxismul*; CS I, prof. univ. dr Viorel Vizureanu, *Despre ethosul neutralității la Constantin Noica*; CS I dr Ion Militaru, *Despre cuvinte și croitorie*; CS II, conf. univ. dr Ștefan-Dominic Georgescu, *Semnificația logico-speculativă a individualului la Constantin Noica*; CS I dr Marius Dobre, *Problema neantului în filosofia lui Constantin Noica*; CS III dr Mihai Popa, *Geometrism versus istoricitate la Constantin Noica. Implicații stilistice*; CS III, conf. univ. dr Sergiu Bălan, *Câteva ipoteze privind originea limbajului*; Dr Doina Rizea-Georgescu, *Titu Maiorescu în interpretarea lui Constantin Noica*; CS dr Victor Emanuel Gica, *De la profază la krinamen*. La sfârșitul seriei de comunicări, discuțiile au fost reluate și s-au prelungit până târziu.

Dimineața zilei a doua a lucrărilor Simpozionului a debutat cu comunicarea acad. Alexandru Boboc, *Noica și Hegel. Trei interpretări ale Fenomenologiei spiritului*. Au urmat apoi: Prof. univ. dr Vasile Muscă, *O idee a lui Noica: școala în care nu se învață nimic*; Prof. univ. dr Ionel Bușe, *... Și nu ne duce pe noi în ispită*; Prof. univ. dr Mircea Lăzărescu, *Creația nicasiană, între subsistență și*

existență; CS I, prof. univ. dr Mihai D. Vasile, *Frumosul dincolo de rostire și sublim*; Marin Diaconu, *Constantin Noica – autor al unor seriale publicistice*; Lect. univ. dr Maria Sinaci, *Noica despre ispite și ispitire*; CS III dr Titus Lates, *Iscodirea logicului în Creație și frumos în rostirea românească*; CS III dr Marius Augustin Drăghici, *Constantin Noica și categoriile kantiene*; CS asoc. dr Oana Vasilescu, *Despre tehnica aferezei în creația lui Constantin Brâncuși*.

Dr Horia Dulvac, *Inevitabila esențialitate a expresiei*; CS asoc. drd Cezar Roșu, *Maximum de gând în minimum de cuprindere*; CS drd Șerban Nicolau, *Cuvânt și gând în rostirea românească*. După comunicarea ținută de studentul Vlad Bilevsky, „Temeiurile de a fi” ale ființei în rostirea filosofică românească au început discuțiile pe marginea comunicărilor.

După pauza de prânz, până seara, peste trei ore s-au prelungit discuțiile pe marginea comunicărilor. Acestea au continuat apoi și pe drumul spre Podgoria Aradului, pe care participanții au vizitat-o, la invitația gazdelor Simpozionului, pentru a încheia acolo ediția din acest an și a anunța tema următoarei ediții, a X-a.

Tema ediției de anul viitor a Simpozionului Național Constantin Noica este „Sentimentul românesc al ființei”.